

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

молодіжна громадська організація
«НЕЗАЛЕЖНА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДІ»

студентське наукове товариство факультету історичної
і соціально-психологічної освіти
«КОМІТЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ»

МАТЕРІАЛИ

ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії»

31 жовтня 2023 р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Переяслав – 2023

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының мемлекеттік басқару жүйесін жаңғырту жөніндегі шаралар туралы https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U070000273_

Ғылыми жетекші:

э.ғ.к., профессор Гимранова Г.И.

**Б.Т. Абыканова, А. А. Таутенбаева, Г.Т. Бекова, Ж.К. Салыкбаева
(Атырау, Казахстан)**

АУЫЛДЫҚ ШЖМ МҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР

Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің ұлттық статистика бюросының деректері бойынша 2020 жылы Қазақстанда 7440 мектеп болған, оның ішінде ауылдық жерлерде – 5265, оның ішінде 2833 шағын жинақталған мектеп. Осылайша, ШЖМ елдегі барлық мектептердің 38 пайызын және барлық ауылдық мектептердің жартысынан көбін (53%) құрайды.

ШЖМ – нің болуы нақты проблемалар туғызады-білім беру сапасы, ол елдегі орташа деңгейден төмен; маңызды бюджеттік шығындар, сонымен бірге материалдық-техникалық базаның әлсіздігі; мұғалімдер персоналымен қамтамасыз етудегі және оның біліктілігін қолдаудағы/арттырудағы қиындықтар.

Соңғы жылдардағы айтарлықтай жақсартуларға қарамастан, ШЖМ мұғалімдерінің кәсіби даму мүмкіндіктеріне әлі де айтарлықтай кедергілер бар. Біріншіден, сайттан тыс курстарға бару үшін уақыт пен мүмкіндіктің болмауы. Жақында Қазақстанның 40 ауыл мектебінің мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнама қорытындысында басты мәселе мұғалімдердің жұмысындағы шамадан тыс жүктеме екенін көрсетті [1]. ШЖМ мұғалімдері жағдайында олар көбінесе бірлескен сынып жиынтығында бірнеше пәндерді оқытуға немесе тіпті басқа мектепте жұмыс істеуге мәжбүр.

ШЖМ мұғалімдерінің кәсіби дамуының бірінші мәселесі – дамымаған цифрлық инфрақұрылым, мұғалімдердің өздерінің цифрлық сауаттылығының төмен деңгейі және тиісінше, цифрлық білім беру жүйесіне «кіру шегінің» жоғары болуы.

Екінші мәселе - қосымша кәсіптік білім беру жүйесінің икемділігінің жеткіліксіздігі. ШЖМ мұғалімдерінің сауалнамалары біліктілікті арттыру курстарының мазмұны ауылдық білім беру контекстінде кездесетін проблемаларды көрсетпейтінін көрсетеді.

Үшінші мәселе - қалалық мектептерде мұғалімдердің интеграцияланған бейресми қауымдастығының болмауы. Аумақтық қашықтық және жеткіліксіз дамыған цифрлық инфрақұрылым пікірлес топтар ұсынатын синергетикалық дамуға мүмкіндік бермейді.

Қолданыстағы қиындықтарға сүйене отырып, бұл жоба жоғарыда аталған барлық үш мәселені шешуді ұсынады.

Осыған байланысты Қазақстанда шағын мектептерді дамыту білім беру саясатының стратегиялық міндеті болып табылады, ал олардың болуы ерекше проблемалар туғызады. Оларға- білім беру сапасы, ол елдегі орташа деңгейден төмен; маңызды бюджеттік шығындар, сонымен бірге материалдық-техникалық базаның әлсіздігі; мұғалімдер персоналымен қамтамасыз етудегі және оның біліктілігін қолдаудағы/арттырудағы қиындықтар жатады.

Осылайша, ШЖМ мұғалімдерінің кәсіби дамуының бірінші проблемасы-дамымаған цифрлық инфрақұрылым, мұғалімдердің цифрлық сауаттылығының төмен деңгейі, демек, цифрлық білім беру жүйесіне «кіру шегінің» жоғары болуы.

Екінші мәселе - қосымша кәсіптік білім беру жүйесінің икемділігінің жеткіліксіздігі. ШЖМ мұғалімдерінің сауалнамалары біліктілікті арттыру курстарының мазмұны ауылдық білім беру контекстінде кездесетін проблемаларды көрсетпейтінін көрсетеді. Бұл сондай – ақ ауылдарға дәрістермен келетін мамандарға, әсіресе шетелдік мамандарға да қатысты.

Үшінші мәселе - қалалық мектептерде мұғалімдердің интеграцияланған бейресми қауымдастығының болмауы. Аумақтық қашықтық және жеткіліксіз дамыған цифрлық инфрақұрылым пікірлес топтар ұсынатын синергетикалық дамуға мүмкіндік бермейді. Сондықтан ШЖМ мұғалімдері өздерінің проблемаларымен "бір-бірімен" қалатындығын сезінеді, бұл мотивацияға да, кәсіби қызметке қанағаттануға да әсер етеді.

Цифрлық инфрақұрылым және соған байланысты дағдылар халықтың әл-ауқаты үшін өте маңызды, өйткені еңбек нарығының болашағы техникалық және жалпы дағдыларды талап етеді және жаңа жұмыс функциялары «адамдар, машиналар және алгоритмдер арасындағы еңбек бөлінісі» нәтижесінде жаңа технологияларды енгізу пайда болады. [2]

Мұғалімдердің сапасы мен жетістіктеріндегі кемшіліктер туралы әдебиеттердің барлығы дерлік ауыл мен қала мектептерінің арасындағы айырмашылықтарға бағытталған. Ауылдық, сондай-ақ әлеуметтік-экономикалық жағдайы төмен оқушылары бар және оқу үлгерімі төмен студенттері бар мектептерге әдетте тиімділігі төмен мұғалімдер қызмет көрсететіні жақсы құжатталған [3]. Ауылдық мектептер реформалардың әртүрлі аспектілерінде қалалық әріптестеріне қатысты жиі назардан тыс қалады [4]. Мұғалімдердің кәсіби дамуының сапасы туралы әдебиеттердегідей, әдебиетте және жалпы білім беру саясатында ауыл

мектептеріне баса назар аудармау, әсіресе, оқытушылық жұмысты жақсарту мемлекеттің халықтың білім беру нәтижелеріне әсер етуінің тікелей тәсілдерінің бірі болып табылатындығын ескеру керек.

Осы зерттеулердің барлығы ауылдық жерлерде мұғалімдердің кәсіби қасиеттерін дамыту тек жаңа қызметкерлерді тартуды ғана емес, сонымен қатар өз сыныптары мен мектептеріне берілген мұғалімдердің дағдыларын дамытуға бағытталуы керек дегенді білдіреді.

Осы мәліметтер негізінде ШЖМ нақты контекстінде нақты міндет пен мәселені шешуге арналған қысқаша білім беру модульдері құрылады. Discord және Youtube кросс-платформалық қосымшаларын пайдалану арқылы жаңа пайдаланушылар үшін "кіру шегі", техникалық қамтамасыз ету талаптары (компьютерден де, телефоннан да қол жетімділік), сондай-ақ интернет байланысының сапасына қойылатын талаптар төмендейді. Сонымен қатар, Discord серверін пайдалану тек кәсіби даму үшін ғана емес, сонымен бірге өзара тиімді білім алмасу үшін де бейресми байланыс ортасын құруға мүмкіндік береді. [5]

Кәсіби дамудың тиімділігін бағалау моделінің мазмұнын тексеру үшін үш ШЖМ-де бір оқу жылы ішінде апробация қарастырылған.

Бұл зерттеуде сапалы, сандық және аралас зерттеу әдістерінің жиынтығы пайдаланылды, олар жұмыстың мақсатымен, гипотезасымен және міндеттерімен, соның ішінде. кәсіптік білім беру және психология, білім беру саласындағы бастапқы дереккөздерді (стратегиялық, тұжырымдамалық, нормативтік, бағдарламалық-әдістемелік, әдеби) талдау және жалпылау; деректерді жинау және өңдеу, жобалау, фокус-топтар және т.б.

Зерттеу нәтижелерінің қайталануы ұсынылып отырған әдістемелік нұсқауға сәйкес қосымша педагогикалық білім беру жүйесінде бағалау әдістері мен тәсілдерін қайта пайдалану арқылы жүзеге асырылады.

Ауылдық ШЖМ мұғалімдерінің кәсіби дамуындағы қиындықтарды анықтау үшін сандық (**200+ ауылдық ШЖМ мұғалімдерінен сауалнама**) және сапалық (**50 + сұхбат**) мәліметтер жиналды.

Көрсеткіштер ретінде оқыту технологиясын, оқу жұмысын жоспарлауды, бағалауды, ШЖМ-де оқытуды ұйымдастыру ерекшеліктерін және кәсіптік дамуды қоса алғанда, оқу процесін ұйымдастыру қарастырылды.

Диагностикалық мәліметтерге сәйкес, "оқыту технологиясы" көрсеткіші бойынша мұғалімдерде келесі қиындықтар туындайды:

Респонденттердің 66,4% - ы оқыту мақсаттарын іске асыру үшін оқытудың әрбір нысанының, ең алдымен ұжымдық оқу сабақтарының ерекшеліктерін қосымша зерделеу қажет деп санайды;

Сауалнамаға қатысқандардың жартысынан көбі (58,6%) сабақ мақсаттарына жету үшін оқыту әдістері мен әдістерін таңдауда қиындықтарға тап болады;

Мұғалімдердің 43,5% - ы өз бетінше және ұжымдық жұмыс үшін тапсырмалар жүйесін дайындауда қиындықтарға тап болады;

42,2% білім алушылардың өзіндік және ұжымдық (кейде топтық) жұмысын ұйымдастыруды қиындатады;

Мұғалімдердің 25,5% - ы білім алушыларды оқу материалын оқуға ынталандыру бойынша техниканы таңдауда қиындықтарға тап болады;

46,8% біріктірілген сынып-комплектіде әртүрлі жастағыларды оқытуды ұйымдастыру бойынша қиындықтарға тап болады;

47,5% - ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен қарым-қатынасты ұйымдастыруда.

"Оқу жұмысын жоспарлау" көрсеткіші бойынша мұғалімдер сабақтың мақсаттары мен бөлім бойынша күтілетін нәтижелерді анықтаудағы қиындықты атайды, олар ұзақ мерзімді жоспардағы оқу мақсаттарымен салыстыра алмайды – 23,2 %.

"Бағалауды ұйымдастыру" көрсеткіші бойынша мұғалімдердің жауаптары негізгі қиындықтарды көрсетеді:

жеке жұмыс үшін материалды іріктеу және дайындау – 54,6%;

оқушының жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып – 46,5%;

бағалау критерийлері мен дескрипторларын құрастыру – 53,8%;

өзін - өзі және өзара бағалауды ұйымдастыру – 37,5%.

"ШЖМ - де оқытуды ұйымдастыру ерекшеліктері" көрсеткіші мұғалімдердің пәнаралық байланыстарды анықтаудағы негізгі қиындықтарын анықтады – 43,8%.

"Кәсіби даму" көрсеткіші бойынша берілген жауаптар мұғалімдердің АКТ-ны пайдалана алатындығына қарамастан, кейде ZOOM, Microsoft Teams және Google сервистерінің онлайн - платформаларын және т.б. қашықтықтан оқыту режимінде – 44,6% қолдана алмайтындығын көрсетеді. Әріптестермен және студенттермен жанжалсыз қарым-қатынас орнатуда кейде қиындықтар туындайды – респонденттердің 52%.

Осылайша, компоненттік талдау бізге ШЖМ мұғалімдері жоғарыда көрсетілген көрсеткіштерге сәйкес жіктелуі мүмкін әртүрлі қиындықтарға тап болады деп айтуға мүмкіндік береді. Бұл, негізінен, мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттың және үлгілік оқу бағдарламаларының жаңартылған мазмұнын жеткіліксіз білуімен және түсінуімен байланысты, бұл олардың теріс көзқарасына және уақыт талаптарына сай өзгертуге құлықсыздығына әсер етеді.

Сұхбат жүргізу кезінде ауылдық ШЖМ мұғалімдерінің көпшілігі (72,4%) кәсіптік қызметті жүзеге асыру

кезінде ауылдық ШЖМ жағдайында білім берудің жаңартылған мазмұнын іске асыру үшін оқу процесін ұйымдастыру мәселелері бойынша теориялық және практикалық даярлықтың қажеттілігі, яғни біріктірілген сынып-комплектіде әртүрлі жастағы оқыту; педагогикалық технологиялар туралы білімді жүйелеу, оларды оқу процесін жоспарлау мен ұйымдастыруда қолдану туралы сөз қозғады.

Аталмыш мақала ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігінің 2023-2025 жж. жүзеге асырылатын АР19678668 «Discord цифрлық платформасы базасында ауылдық шағын жинақты мектеп мұғалімдерін қашықтан кәсіби оқытудың интерактивті (интербелсенді) бағдарламасын әзірлеу» гранттық қаржыландыру аясында дайындалды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан / Образование / Распределение школ по территориальному признаку. 2020. Режим доступа: <https://bala.stat.gov.kz/obscheobrazovatelnye-shkoly-po-tipu-mestnosti> (датаобращения 27.10.2022 г.).
2. Tajik M., Shamatov D., Fillipova L. Teachers' quality in Kazakhstan rural schools //Bulletin of Kazakh National Women's Teacher Training University. – 2022. – С. 6-16.
3. Bridges, D. and Sagintayeva, A. // Introduction, in D. Bridges (Ed.), /Educational reform and Internationalization: The Case of School Reform in Kazakhstan. Cambridge University press. 2014.
4. Чоросова О. М., Соломонова Г. С., Сырымбетова Л. С. Цифровая трансформация школ Казахстана: изучение зарубежного опыта //Вестник Северо-Восточного федерального университета им. М.К. Аммосова. Серия: Педагогика. Психология. Философия. – 2021. – №. 4 (24). – С. 100-105.
5. Зейнелова А. Е., Акишева А. К. Профессиональное развитие сельского учителя в условиях модернизации образования //Современные инновации. – 2018. – №. 6 (28). – С. 57-59.

Нургуль Алпысбаева, Айгерим Тажинова
(Казахстан, Талдықорган)

ВИДЫ И СОДЕРЖАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ И ДИДАКТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ИСПОЛЬЗУЕМЫХ В НАЧАЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Сегодня создание нового образовательного контента, способствующего новому мышлению молодого поколения, формированию мировоззрения, овладению базами знаний, является одной из актуальных проблем в системе общего образования.

Проведение уроков по-новому не только повышает качество обучения учащихся, но и развивает их мыслительные способности. Поэтому основная цель образовательного процесса в школе – целенаправленно и систематически формировать деятельность учащихся специальными педагогическими методами, планомерно организовать обучение для углубления природных качеств учащегося, уровня образования, заложить фундамент для развития навыков самостоятельного обучения [1, с. 24]

Одним из способов повышения эффективности урока и пробуждения интереса учащихся к предмету является введение методов в уже известную ситуацию, на которую ранее не обращалось внимание.

Одним из способов повышения эффективности урока и пробуждения интереса учащихся к предмету является введение методов в уже известную ситуацию, на которую ранее не обращалось внимание.

В истории педагогики выделяют три типа обучения: объяснительно-иллюстративное, проблемное и программное.

Особенность объяснительно-иллюстративного обучения состоит в том, что учитель использует различные методы обучения, учебные пособия, технические средства и учебники, а также вспомогательные учебно-методические средства для вооружения учащихся известной системой обучения и только под руководством учителя реализуются цели и задачи обучения и доставки его содержания. Со стороны студентов они принимают, представляют, практикуют и запоминают содержание полученных знаний [3, с. 11-13].

Наглядные методы обучения – это обучение, основанное на соответствующих наблюдениях учащихся, но наглядные методы обучения не следует понимать как использование только наглядных пособий. Как уже говорилось ранее, мы повышаем качество обучения за счет обучения с помощью наглядности, способствуем глубокому, быстрому и легкому пониманию материала.

Принцип наглядности занимает особое место в системе образования. Мировоззрение учащихся реализуется преимущественно посредством наглядности. Он позволяет напрямую видеть и контролировать сами объекты или их изображение, размер.

Цель наглядного принципа – углубить знания учащихся по изучаемой теме, сформировать у них интерес и укрепить память.

Задача принципа наглядности состоит, прежде всего, в том, чтобы с помощью наглядности передать учащимся изображения, размеры и цвета вещей или явлений и событий.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Руслан Яворівський (Тернопіль, Україна), Тетяна Микитюк (Заліщики, Україна), Леся Горбняк-Юліна (Кам'янець-Подільський, Україна), Соломія Худик (Тернопіль, Україна) ПОПУЛЯЦІЇ СОНУ ВЕЛИКОГО (PULSATILLA GRANDIS WENDER.) НА ТЕРИТОРІЇ НПП «ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН»	5
---	---

СЕКЦІЯ: ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Вікторія Дмитришина, Валентина Загалевиц (Кам'янець-Подільський, Україна) ВПЛИВ ВСЕСВІТНЬОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕПЕКИ УКРАЇНИ	7
Вікторія Черватюк (Дрогобич, Україна) ДОКУМЕНТИ СТВОРЮВАНІ ОРГАНАМИ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ.....	8

СЕКЦІЯ: ЕКОНОМІКА

Діана Іванців (Дрогобич, Україна) ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	11
Нінель Мінчак, Володимир Бережанський (Дрогобич, Україна) ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ДІЛОВИХ, ПРОФЕСІЙНИХ ТА ОСОБИСТИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	13
Олжас Жанибеков (Караганда, Казахстан) ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСБАСТЫЛЫҒЫН МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ	16
О.О. Петриченко (Кривий Ріг, Україна) СТРАТЕГІЇ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: СУТНІСНА СКЛАДОВА ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ	18
Вікторія Удич (Дрогобич, Україна) СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО	20

СЕКЦІЯ: ІСТОРІЯ

Наталія Дем'яненко (Переяслав, Україна) ВИКОРИСТАННЯ МЕДУ В ХАРЧУВАННІ УКРАЇНЦІВ	23
---	----

СЕКЦІЯ: КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Григорій Десятник (Київ, Україна) ДО ПИТАННЯ ПРО ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В УКРАЇНСЬКІЙ КІНЕМАТОГРАФІЇ	25
--	----

СЕКЦІЯ: МАТЕМАТИКА

Сергій Дмитрик, Оксана Берегуляк (Дрогобич, Україна) ДИФЕРЕНЦІАЛЬНІ ТА ІНТЕГРУВАЛЬНІ РІВНЯННЯ.....	27
Оксана Яцинич (Дрогобич, Україна) ДЕЯКІ ЦІКАВІ ЙМОВІРНІСНІ ЗАДАЧІ	30

СЕКЦІЯ: МИСТЕЦТВО

Aigerim Ospanova, Anel Aubakirova, Raushan Kimran (Almaty, Kazakhstan) CURRENT TRENDS AND PROSPECTS DEVELOPMENT OF THE GLOBAL ART MARKET	33
---	----

СЕКЦІЯ: ПЕДАГОГІКА

Myroslava Babynets (Uzhhorod, Ukraine) PROFESSIONAL COMMUNICATION IN ENGLISH IN TRAINING SPECIALISTS IN RESTAURANT TECHNOLOGIES.....	36
I.K. Mirzahmedov, Sh.A. Juraeva (Namangan, Uzbekistan) METHODS OF INCREASING LEARNING ACTIVITY OF STUDENTS THROUGH INTERACTIVE GAMES IN GEOGRAPHY LESSONS	37
Bekmurod Sattarov, Nosirbek Makhmudov (Tashken, Uzbekistan) USING SPEECH SITUATIONS AS ONE OF THE METHODS FOR FORMING PROFESSIONAL COMPETENCE OF HIGHLY QUALIFIED PERSONNEL	38
Мурат Абуов (Караганда, Казахстан) ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ РЕФОРМАЛАР КОНТЕКСТІНДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ САПАСЫ МЕН ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУДЫҢ ӨДІСНАМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	40
Б.Т. Абыканова, А. А. Таутенбаева, Г.Т. Бекова, Ж.К. Салыкбаева (Атырау, Казахстан) АУЫЛДЫҚ ШЖМ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР	43